

Raimondas Paknys, Dalia Vasiliūnienė

LIETUVOS MEDINĖS BAŽNYČIOS

R. PAKNIO LEIDYKLA

Mažuose miesteliuose ir kaimuose ant kalvelių šventoriaus medžių apsuptos stovi kuklios medinės bažnyčios – gyvybingas, šimtmečius kurtas ir puoselėtas tautos kultūros tradicijų lobynas, saugantis nuostabius meno ir maldingumo papročių turtus.

Medinės architektūros pradžia Lietuvoje siekia neatmenamus laikus, tačiau bažnyčių statymo principus kartu su tikėjimu atnešė krikščioniškoji Europa XIV amžiuje. Neaprėpiami miškai kadaise teikė lengvai apdorojamą statybinę medžiagą nuo Viduržemio jūros iki atokiausių šiaurinių regionų. Sudėtingėjant architektūros menui ir keičiantis poreikiams, daugelyje kraštų medis užleido vietą patvaresnei, ugniai atspariai medžiagai – akmeniui ir plytai. Ši tendencija ypač pastebima išskirtinę svarbą visuomenėje turėjusių Dievo namų statyboje. Du tūkstančius metų Europa tobulino mūrinės bažnytinės architektūros konstrukcijas ir meninę raišką, pasiekė tokių kūrybinės minties viršūnių kaip gotikinė katedra, renesansinis kupolas ar barokinė erdvės iliuzija. Tačiau tose šalyse, kur miškai vis dar užėmė didžiulius plotus, o geografinės ir istorinės aplinkybės lėmė konservatyvesnę visuomenės raidos modelį, iki pat modernųjų laikų ugdyta ir medinės sakralinės architektūros tradicija. Giriomis apaugusi, vėlai krikštą priėmusi, nuo aktyviausių Vakarų Europos kultūrinių centrų nutolusi Lietuva buvo tarp tų kraštų, kur ši tradicija liko gyvybinga labai ilgai.

Iki XVI a. vid. Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės sakralinė architektūra daugiausia buvo medinė. Tuo metu, kai Vakarų Europoje krikščionybė buvo pasiekusi brandą ir išgyvenusi ne vieną pakilimą, o jos maldos namų statyboje viduramžiais viešpatavusią gotiką po truputį įveikė renesansinės idėjos, jauna Lietuvos Katalikų Bažnyčia išgyveno ankstyvąjį valstybės krikščionėjimo laikotarpį, kai dar tik formavosi bažnytinės administracinės struktūros ir visos pastangos dėtos parapijų tinklo tankinimui, be kurio nebuvo įmanoma krašto gyventojų sielovada. Tuo laiku Lietuvoje dažniausiai buvo renčiamos labai paprastos medinės šventovės atlikti pagrindinei funkcijai – užtikrinti nuolatinį Dievo žodžio skelbimą, tikėjimo tiesų aiškinimą ir sakramentų teikimą. Pirmieji Vilniaus ir Žemaičių vyskupijų bažnyčių statytojai buvo valdovai, pasirūpindavę ir altorių įrengimu, dovanodavę brangius liturginius indus ir rūbus. Naujoms šventovėms būdavo skiriama fundacija – turtas, reikalingas bažnyčiai ir dvasininkui išlaikyti. Netrukus į parapijų steigimo darbą įsitraukė dvasininkai bei didikų giminių atstovai, vėliau tapę pagrindiniais bažnyčių statymo iniciatoriais. XVI a. pab.–XVII a. pr. katalikybei polemizuojant su protestantiškąja reforma, bažnyčių statyba ir turtinimas Lietuvoje buvo ne tik asmens dievotumo

Šv. Jono Nepomuko altorius. XX a. pr.

Angelo galutė tarp rokocinių ornamentų Šv. Stanislovo altoriuje

DIDKIEMIO ŠV. ANGELŲ SARGŲ BAŽNYČIA

Didkiemio bažnyčia 1796 m. pastatyta kaip Žvingių parapijos altarijos koplyčia. Tuo pasirūpino Didkiemio dvarą valdęs Šiaulių žemės teismo raštininkas Ignas Daujotas. Iš pradžių koplyčia jokio turto neturėjo, dvaras išlaikė joje tarnavusį kunigą. Tik vėliau Motiejus Daujotas paskyrė bažnytėlei nedidelę fundaciją.

XIX a. aprašymuose teigiama, kad Didkiemio bažnyčia – tai ant tvirtų mūro pamatų gerai surestas kryžminio plano pastatas su bokšteliais stogo galuose. Jo viduje išliko net trys iš buvusių keturių XVIII a. pab. iliuziškai ant rąstų nutapytų altorių. Presbiterijos gale stovintį altorių iš pradžių sudarė du vienas virš kito išdėstyti, atskiras medinės mensas turėję įrenginiai. Didžiuoju dokumentuose įvardytas Švč. Sakramento altorius, kurio centre stovėjo tabernakulis, o kraštuose buvo iliuziškai nupieštos skulptūras imituojančios šventųjų Petro ir Pauliaus figūros. Dabar jų vietoje pastatytos medinės apaštalų statulos. Ant viršutinės galerijos įrengtas Šv. Angelų Sargų altorius liko koks buvęs, tik titulinis jo paveikslas dabar kitas. Jį supa tiesiai ant sienojų nutapyti Švč. Trejybės asmenys ir angelai su gėlėmis. Nedaug pasikeitė abu šoniniai altoriai. Neabejotinai profesionalaus dekoratoriaus nupiešti jų retabulai sukomponuoti iš barokinių architektūrinių motyvų ir skulptūras imituojančių figūrų. Abipus pirmojo tarpsnio paveikslų čia matome šv. Juozapą, šv. Oną, šv. Eleną ir šv. Veroniką. Viršutiniuose šių altorių tarpsniuose tebėra šv. Ignoto Antiochiečio ir šv. Jurgio atvaizdai. Veikiausiai jie čia atsirado pagerbiant bažnyčios statytoją Igną ir jo brolių Jurgį Daujotus.

Šv. Angelų Sargų altoriaus iliuzinė tapyba. XVIII a. pab.

Centrinė nava, dengta kesoninėmis lubomis

Šv. Marijos Magdalenos atvaizdas Nukryžiuotojo altoriuje. XVIII a.

XVIII a. drožinių fragmentas

